

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA BEREZA P. POLSCE (Nr 2)

(Skarga nr 42332/06)

WYROK

STRASBURG

dn. 19 października 2010 r.

Wyrok ten jest prawomocny. Wyrok ten może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Bereza p. Polsce (nr 2),

Europejski Trybunał Praw Człowieka (czwarta sekcja), jako komitet składający się z następujących sędziów:

Ljiljana Mijović, *przewodnicząca*,

Lech Garlicki,

Nebojša Vučinić,

oraz Fatoş Aracı, *zastępca kanclerza sekcji*,

Obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 28 września 2010 r.,

wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu. -/-

POSTĘPOWANIE -/-

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 42332/06) wniesionej w dniu 5 października 2006 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela tego kraju Pana Marcina Berezę („skarżący”). -/-

2. Rząd polski („Rząd”) był reprezentowany przez jego pełnomocnika Pana J. Wołaszewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych. -/-

3. W dniu 3 kwietnia 2008 r. Przewodniczący czwartej sekcji podjął decyzję o powiadomieniu Rządu o wpłynięciu skargi na podstawie artykułu 8 Konwencji. Na podstawie Protokołu nr 14 sprawa została przydzielona komitetowi do zbadania. -/-

STAN FAKTYCZNY -/-

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY -/-

4. Skarżący urodził się w 1972 roku i mieszka w Pruszkowie. -/-

A. Postępowanie karne prowadzone przeciw skarżącemu -/-

5. W dniu 18 grudnia 2003 r. skarżący został zatrzymany pod zarzutem przynależności do organizacji przestępczej, której członkowie mieli dokonywać zabójstw, wymuszać pieniądze, zajmować się paserstwem oraz

popępniać inne przestępstwa w związku z przemytem środków odurzających i kradzionych pojazdów. -/-

6. W dniu 23 grudnia 2003 r. skarżący został tymczasowo aresztowany. -/-

7. W dniu 17 października 2005 r. prokuratura wniosła akt oskarżenia przeciw skarżącemu. -/-

8. W czasie śledztwa oraz w toku postępowania sądowego skarżący wielokrotnie zwracał się z wnioskiem o umożliwienie mu zapoznania się z aktami sprawy. Początkowo jego wnioski były oddalane. Z akt sprawy wynika jednak, że po zamknięciu śledztwa, w okresie między 11 lipca a 17 października 2005 r. skarżący mógł zapoznać się z 78 z 147 tomów akt dotyczących jego sprawy. Nadto w czasie postępowania sądowego kilkakrotnie zezwolono mu na zapoznanie się za aktami jego sprawy. -/-

9. Z informacji przekazanych przez skarżącego, został on zwolniony w marcu 2008 roku. Postępowanie karne prowadzone przeciwko jego osobie toczy się. -/-

B. Cenzura korespondencji skarżącego -/-

10. Skarżący przedstawił piętnaście kopert zawierających pisma skierowane do niego przez szereg instytucji, w tym przede wszystkim przez Rzecznika Praw Obywatelskich, Helsińską Fundację Praw Człowieka z Warszawy oraz przez sądy krajowe. Na czternastu z tych kopert widniał stempel „ocenzurowano” wraz z nieczytelnym odręcznym podpisem oraz datą przystawienia stempla; jedynie koperta zawierająca pismo adresowane do skarżącego w dniu 27 czerwca 2007 r. przez Rzecznika Praw Obywatelskich nosiła odręcznie napisaną uwagę „kontrola korespondencji”, odręcznie napisaną datę 23 lipca 2007 r. oraz nieczytelny podpis. -/-

11. Dziewięć z tych kopert zostało wysłanych w okresie między miesiącem wrześniem 2004 r. a dn. 5 kwietnia 2006 r.; sześć pozostałych w okresie następującym po tym dniu, to jest:

- korespondencja skierowana do skarżącego w dniu 5 kwietnia 2006 r. przez Prokuraturę Rejonową w Kwidzynie, z datą stempla pocztowego - 14 kwietnia 2006 r. ; -/-

- korespondencja adresowana do skarżącego w dniu 26 kwietnia 2006 r. przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, z datą stempla pocztowego - 8 maja 2006 r. ; -/-

- dwa pisma obrońców skarżącego skierowane odpowiednio dn. 5 maja oraz dn. 2 i 10 września 2006 r. z datą stempla pocztowego - 12 maja oraz 10 października 2006 r. -/-

- wyżej wspomniana korespondencja adresowana do skarżącego przez Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 27 czerwca 2007 r. ; -/-

- korespondencja skierowana w dniu 22 sierpnia 2007 r. przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, z datą stempla pocztowego - dn. 4 września 2007r. -/-

12. Skarżący zarzucił, że kierowana do niego korespondencja była kontrolowana przez władze. W dniu 2 czerwca 2005 r. Prokuratura Apelacyjna w Warszawie poinformowała go, że zarówno korespondencja pochodząca od jego obrońcy oraz inne listy, które zostały do niego skierowane po dn. 6 maja 2006 r. nie zostały ocenzurowane. Jeżeli chodzi o korespondencję skierowaną do skarżącego przed tym dniem, prokuratura przyznała, że nie można wykluczyć, że była ona przedmiotem rutynowej cenzury. -/-

13. Skarżący wniósł o wszczęcie postępowania karnego w sprawie ocenzurowania skierowanej do niego korespondencji. W dniu 2 września 2008 r. prokuratura umorzyła to postępowanie, podnosząc, że nie zostały spełnione przesłanki przestępstwa uzyskania dostępu, bez uprzedniej zgody, do informacji przeznaczonych dla innej osoby, w rozumieniu artykułu 267 § 1 kodeksu karnego. W dniu 15 kwietnia 2009 r. Sąd Rejonowy w Warszawie utrzymał to postanowienie w mocy. -/-

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE ORAZ PRAKTYKA -/-

14. Właściwe przepisy prawa krajowego oraz stosowana praktyka krajowa w przedmiocie kontroli korespondencji osób pozbawionych wolności zostały szeroko przytoczone w szczególności w wyroku *Kliza p. Polsce*, nr 8364/04, z dn. 6 września 2007 r., a także w postanowieniu wydanym w sprawie *Sobolewski p. Polsce*, nr 39665/05, z dn. 16 grudnia 2008 r. -/-

PRAWO -/-

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 8 KONWENCJI -/-

15. Skarżący zarzucił naruszenie jego prawa do poszanowania jego korespondencji, tak jak przewiduje artykuł 8 Konwencji, który brzmi następująco :

« 1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji. -/-

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i

zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób. „ -/-

A. Dopuszczalność skargi -/-

1. Zastrzeżenie Rządu, co do nieprzestrzegania zasady sześciu miesięcy

16. Rząd utrzymywał, że zarzut w zakresie dotyczącym przypadków kontroli korespondencji skarżącego, mających miejsce przed dniem 5 kwietnia 2006 r., to jest ponad sześć miesięcy przed złożeniem przez niego skargi, jest zgłoszony po terminie. -/-

17. Skarżący odrzucił argument Rządu. Utrzymywał on, że ponieważ jego korespondencja była systematycznie kontrolowana od momentu jego aresztowania do dnia 4 września 2007 r., to jest prawie przez cały okres jego tymczasowego aresztowania, wynikające z tego naruszenie Konwencji miało charakter ciągły. -/-

18. Trybunał zauważył, że dziewięć z piętnastu listów przedłożonych przez skarżącego było ostemplowanych przed dniem wskazanym przez Rząd. Biorąc pod uwagę rozwiązanie przyjęte w podobnych sprawach polskich (szczególnie *Garycki p. Polsce*, nr 14348/02, dn. 6 lutego 2007 r., § 76, lub *Friedensberg p. Polsce*, nr 44025/08, dn. 27 kwietnia 2010 r., § 16), Trybunał uznał, że w zakresie przedmiotowych dziewięciu listów zastrzeżenie Rządu co do nieprzestrzegania zasady sześciu miesięcy jest zasadne i powinno być uznane. -/-

19. Trybunał odrzuca, zatem, zarzut w tym zakresie, jako złożony po terminie zgodnie z artykułem 35 §§ 1 et 4 Konwencji. -/-

2. Zarzut niewyczerpania krajowych środków odwoławczych -/-

20. Rząd utrzymywał, że skarżący nie wyczerpał krajowych środków odwoławczych. Mógł on w szczególności wszcząć powództwo o naprawienie doznanej przez niego szkody, która naruszyła jego prawo do poszanowania korespondencji, zgodnie z artykułem 24 §§ 1 et 2 w związku z artykułami 417, 448 i 23 tego kodeksu. Rząd utrzymywał, że ten środek odwoławczy jest skuteczny oraz przedstawił przykłady z krajowego orzecznictwa, to jest np. wyrok wydany w dniu 28 czerwca 2007 r. przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie I C 106/05, oraz postanowienie Sądu Rejonowego w Śremie wydane w dniu 21 grudnia 2005 r. w sprawie I C 106/05, które zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w dniu 19 maja 2006 r. Rząd poinformował, że na mocy tych orzeczeń, uznano naruszenie prawa do poszanowania korespondencji

tymczasowo aresztowanych, którzy zarzucili naruszenie tego prawa, oraz przyznano im odszkodowanie z tego tytułu. -/-

21. Skarżący odrzucił argument Rządu oraz przypomniał, że składał skargi na cenzurę jego korespondencji do organów krajowych. -/-

22. Trybunał przywołuje jego ustalone orzecznictwo w podobnych sprawach przeciwko Polsce, z których wynika, że w wyniku ewolucji orzecznictwa polskiego, której przykładem jest wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28 czerwca 2007r. przytoczony w przedmiotowej sprawie przez Rząd, został wprowadzony do krajowego porządku prawnego skuteczny środek odwoławczy w zakresie takich samych zarzutów, jak podniesiony w tej sprawie przez skarżącego (szczególnie *Kotowski p. Polsce*, nr 12772/06, dn. 29 września 2009 r., § 22 ; *Bista p. Polsce*, nr 22807, dn. 12 stycznia 2010 r., §§ 47-49). Niemniej jednak, ten środek odwoławczy jest skuteczny jedynie w przypadkach cenzury, która miała miejsce po dniu 28 czerwca 2007 r., to jest po dniu, w którym Sąd Apelacyjny w Warszawie wydał postanowienie w tym zakresie (zob. m.in. *Pasternak p. Polsce*, nr 42785/06, dn. 16 lipca 2009 r., § 30; *Lewak p. Polsce*, nr 21890/03, dn. 6 września 2007 r., § 25; *Kołodziński p. Polsce*, nr 44521/04, dn. 8 stycznia 2008 r., § 29; *Misiak p. Polsce*, nr 43837/06, dn. 3 czerwca 2008 r., § 18; wyż. cyt. *Friedenberg*, §§ 18 i 19). Skarżący składający skargi na cenzurę ich korespondencji, która nastąpiła po dniu 28 czerwca 2007 r. powinni, przed złożeniem skargi do Trybunału, skorzystać z tego środka odwoławczego (w szczególności wyż. cyt. *Bista*, §§ 47- 49).

23. Trybunał podnosi, że dwa z sześciu listów będących przedmiotem kontroli po dniu 5 kwietnia 2006 r. (to znaczy korespondencja adresowana do skarżącego przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przez Helsińską Fundację Praw Człowieka) zostały ocenzone po dniu 28 czerwca 2007 r., to jest po dniu, po którym przywołany przez Rząd środek odwoławczy był już dostępny. Wynika z tego, że w zakresie tych dwóch listów, zarzut musi być uznany za niedopuszczalny z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych. -/-

24. Zatem, Trybunał odrzuca zarzut zgodnie z artykułem 35 § 1 oraz 4 Konwencji. -/-

25. Trybunał stwierdza, że zarzut skarżącego dotyczący cenzury pozostałych czterech listów, która nastąpiła między dn. 5 kwietnia 2006r. a dn. 28 czerwca 2007 r., nie może być uznany za oczywiście nieuzasadniony w rozumieniu artykułu 35 § 3 Konwencji. W dalszej kolejności uważa, że nie jest również niedopuszczalny z jakichkolwiek innych przyczyn. Należy, zatem uznać go za dopuszczalny. -/-

B. Meritum sprawy -/-

26. Skarżący utrzymywał, że ingerencja władz w jego prawo do poszanowania korespondencji nastąpiła z naruszeniem prawa krajowego oraz Konwencji. -/-

27. Rząd oświadczył, że zarzut skarżącego w zakresie korespondencji skierowanej do niego przez Prokuraturę w Kwidzynie oraz przez Sąd Apelacyjny w Warszawie jest bezzasadny. Rząd podkreślił, że artykuł 217 a) § 1 kodeksu karnego wykonawczego uprawnia organy ścigania do zatrzymania, cenzury i nadzoru korespondencji tymczasowo aresztowanych.

28. Trybunał przypomina, że zgodnie z jego ustalonym orzecznictwem, każda ingerencja władzy publicznej w prawo do poszanowania korespondencji stanowi naruszenie artykułu 8 § 2 oprócz przypadków „przewidzianych przez ustawę” gdy stosowana jest w zgodnym z prawem celu lub w celach w świetle paragrafu 2 i co więcej jest „konieczna w demokratycznym społeczeństwie” dla osiągnięcia zamierzonego celu cenzury korespondencji (*Valenzuela Contreras p. Hiszpanii*, dn. 30/07/1998 r., nr 27671/95, § 46, Zbiór 1998-V). -/-

29. Sformułowanie „przewidziane przez ustawę” wymaga, aby omawiana ingerencja miała podstawę w prawie krajowym. Jednak sformułowanie to nie ogranicza się do odesłania do prawa krajowego, ale odnosi się również do jakości „ustawy”; wymaga zgodności z zasadą praworządności, co oznacza, że prawo krajowe powinno zaoferować pewną ochronę przed arbitralnymi naruszeniami władzy publicznej praw zagwarantowanych w paragrafie 1. Z tego wymogu wynika konieczność udostępnienia prawa we właściwy sposób zainteresowanej osobie, która ponadto powinna być w stanie przewidzieć, jakie konsekwencje mogą pociągnąć jej działania (wyż. cyt. *Valenzuela Contreras*). -/-

30. W przedmiotowej sprawie Trybunał podnosi, że koperty każdego z czterech pism noszą stempel z napisem „ocenzurowano” oraz nieczytelny podpis. Trybunał przypomina, że w podobnych sprawach polskich (zob. pośród wielu innych, *Pisk–Piskowski p. Polsce*, nr 92/03, dn. 14 czerwca 2005r., § 26) podniósł, że w języku polskim sformułowanie „ocenzurowano” oznacza, że właściwe władze, po skontrolovaniu zawartości korespondencji podejmują decyzję o zezwoleniu na wydanie lub wysłanie korespondencji do odbiorcy. Trybunał podkreślał już wielokrotnie, iż tak długo, jak władze krajowe będą pieczętować listy osadzonych znakiem „ocenzurowano”, Trybunał nie ma innego wyboru, jak tylko domniemywać, iż koperty zostały otwarte, a ich zawartość przeczytana (*Matwiejczuk p. Polsce*, nr 37641/97, dn. 2 grudnia 2003, § 99). -/-

31. Trybunał podnosi również, że artykuł 102.(11) polskiego kodeksu karnego wykonawczego stanowi, iż skazany ma prawo do prowadzenia korespondencji, bez jej cenzurowania, z organami ścigania, wymiaru

sprawiedliwości i innymi organami państwowymi, samorządowymi oraz z Rzecznikiem Praw Obywatelskich. Trybunał zauważył również, że na mocy artykułu 214 tej ustawy, tymczasowo aresztowany korzysta z tych samych uprawnień, jakie przysługują skazanemu odbywającemu karę pozbawienia wolności. Wynika z tego, że zakaz cenzury korespondencji prowadzonej z władzami publicznymi, o których mowa w artykule 102. (11) kodeksu karnego wykonawczego, który stosuje się *expressis verbis* do skazanych prawomocnych wyrokiem, obejmuje również tymczasowo aresztowanych (*Michta p. Polsce*, nr 13425/02, dn. 4 maja 2006 r., § 61, oraz *Kwiek p. Polsce*, nr 51895/99, dn. 30 maja 2006 r., § 44).-/-

32. Z tego wynika, że zakwestionowana przez skarżącego ingerencja nie może być uznana za „przewidzianą przez ustawę” w rozumieniu artykułu 8 § 2 Konwencji. -/-

33. Trybunał uznaje zatem, że doszło do naruszenia tego przepisu. -/-

II. INNE NARUSZENIA -/-

34. Powołując się na artykuł 6 § 1 w związku z artykułem 6 § 3 c) skarżący zarzucił, że nie miał wystarczającej możliwości zapoznania się z aktami sprawy zarówno w czasie śledztwa jak i w czasie trwania rozprawy sądowej. Skarżący postrzega to jako naruszenie prawa do obrony. -/-

35. Trybunał zauważa, że skarżący nie dowiódł, że podniósł odpowiednio ten zarzut w czasie krajowego postępowania, a w szczególności w odwołaniu na postanowienie, co do istoty sprawy. W każdym razie, ponieważ postępowanie toczy się jeszcze, skarżący utrzymuje to prawo. -/-

36. Trybunał oddala zatem ten zarzut z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych, zgodnie z artykułem 35 §§ 1 et 4 Konwencji. -/-

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI -/-

37. Zgodnie z artykułem 41 Konwencji, -/-

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów oraz jeśli prawo wewnętrzne Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie.” -/-

A. Szkoda -/-

38. Skarżący domagał się 50 000 euro (EUR) z tytułu poniesionej szkody niemajątkowej. -/-

39. Rząd uznał, że kwota ta jest wygórowana. -/-

40. Trybunał uznaje, że zgodnie z praktyką w tej materii, należy przyznać skarżącemu 1 000 EUR z tytułu szkody niemajątkowej. -/-

B. Koszty i wydatki -/-

41. Skarżący nie przedstawił roszczeń z tego tytułu. -/-

C. Odsetki za zwłokę -/-

42. Trybunał uznaje za właściwe, aby odsetki za zwłokę były oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe. -/-

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE, -/-

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną, co do zarzutu z artykułu 8 Konwencji dotyczącego cenzury 4 pism skarżącego w okresie od 5 kwietnia 2006 r. i 28 czerwca 2007 r. oraz uznaje za niedopuszczalną w pozostałej części;
2. *Stwierdza*, że doszło do naruszenia artykułu 8 Konwencji; -/-
3. *Stwierdza*,
 - a) że pozwane Państwo winno wypłacić skarżącemu w ciągu trzech miesięcy, kwotę 1 000 EUR (jeden tysiąc euro) z tytułu szkody niemajątkowej powiększoną o podatek, który może być pobrany i która będzie przeliczona na polskie złote po kursie z dnia zapłaty; -/-
 - b) że po upływie powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty, winny zostać naliczone od tej kwoty odsetki zwykle według

Tłumaczenie z języka francuskiego

Joanna Tokarska
Tłumacz przysięgły j. francuskiego
Tel. +48 607 107 122

9

marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego,
powiększonej o trzy punkty procentowe; -/-

4. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącej dotyczącego słusznego
zadośćuczynienia. -/-

Sporządzono w języku francuskim i obwieszczono pisemnie w dniu 19
października 2010 roku, zgodnie z artykułem 77 §§ 2 i 3 Regulaminu
Trybunału. -/-

Fatoş Aracı
Zastępca Kanclerza

Ljiljana Mijović
Przewodnicząca

Repertorium Nr.....
Ja niżej podpisana, Joanna TOKARSKA
tłumacz przysięgły języka francuskiego wpisana
na listę tłumaczy przysięgłych Ministra
Sprawiedliwości pod numerem TP/854/05 stwierdzam
zgodność powyższego tłumaczenia z okazanym
dokumentem sporządzonym w języku francuskim.

Warszawa, dnia20.....r.